

Vụ Gạo Ứng Bảo Toàn (1956)

Trần Sĩ Huân

Cách đây 55 năm, một vụ án đã làm chấn động nhân dân miền Nam Việt Nam, dưới thời Thủ Tướng Ngô-Đình-Diệm mới trở về nước chấp chánh. Đó là vụ gạo Ứng-Bảo-Toàn mà có người còn gọi là vụ án liên quan đến việc tiếp tế cho Bắc Việt.

Thời đó tôi mới 24 tuổi, ra trường Kỹ-Sư Công-Chánh được một năm thì có giấy hoán bổ đi Đà-Nẵng làm Trưởng Ty Dụng Cụ cho Khu Công-Chánh Huế thay thế ông Euremberg về hưu.

Ty Dụng-Cụ Công-Chánh Đà-Nẵng là một Ty đã có sẵn từ lâu, gồm có một cơ-xưởng và một nhà kho rộng lớn. Nhiệm vụ chính của Ty là sửa chữa xe cộ của các Ty Công-Chánh và chuyên chở vật liệu phân phối cho các Ty, đặc biệt tiếp thu số dụng cụ, xe cộ, cầu đà sắt của cơ quan Công-Chánh Bắc Việt di cư vô Nam theo hiệp định Genève.

Nguyên vào khoảng cuối năm 1955, TH.T Ngô-Đình-Diệm trong lúc chuẩn bị tổ chức Trưng Cầu Dân Ý, trút phê Quốc Trường Bảo Đại vào ngày 23-10-1955, thì một tu sĩ công giáo ở Huế vô Sài Gòn nói với TH.T Diệm rằng ở ngoài Trưng thiếu gạo ăn, dân sắp chết đói, vậy nếu muốn dân bỏ phiếu thuận lợi thì xin chở gạo tiếp tế ra gấp. TH.T Diệm bèn cho lệnh ông Trần-Văn-Mẹo, Bộ Trưởng Công Chánh kiêm nhiệm Bộ Trưởng Kinh-Tế thi hành. Ông Mẹo chỉ định ông Ứng-Bảo-Toàn, Giám Đốc Nha Dụng Cụ Bộ Công-Chánh là người tin cậy, lo việc đó. Chuyện xảy ra ở Sài Gòn giữa ông Toàn và các thương gia thế nào thì tôi không

biết, chỉ biết chuyện xảy ra ở Đà-Nẵng mà thôi. Trước hết, tôi nhận công điện của Bộ Công-Chánh gửi ra nguyên văn như sau: “Yêu cầu Kỹ sư Huân giúp đỡ ông Ứng Bảo Toàn đưa gạo đến hàng cùng ngõ hẻm trước ngày 23-10-1955. Ký tên: Trần-Văn-Mẹo”. Tôi chưa biết ông Toàn là ai nên khi đến phi trường Đà-Nẵng đón tiếp, tôi có nhờ nhân viên Hàng Không Việt-Nam dùng máy phóng thanh mời ông Toàn đến bàn giấy có người chờ. Sở dĩ như vậy là vì tôi mới ra làm Trưởng Ty, thường ngày chỉ tiếp xúc với Sở Dụng Cụ Gia-Định, Tổng Nha Công Chánh mà thôi. Ngay chiều hôm ông Toàn đến Đà-Nẵng, tôi liền đưa ông ấy đến gặp ông Thị-Trưởng và ông Giám-Đốc Kinh-Tế Trung Phần, nhưng không ông nào nhận tiếp tay với ông Toàn để bán số gạo của ông Toàn chở ra, viện cớ ngoài Trung này đủ gạo ăn rồi.

Sau đó ông Ứng-Bảo-Toàn cùng tôi đi Huế gặp ông Trương-Văn-Huế, Trưởng Khu Công Chánh. Ông Trương-Văn-Huế liền giới thiệu ông Ứng-Bảo-Toàn đến gặp các đại diện Mễ Cốc Công Ty của miền Trung để tìm cách phối hợp và giúp đỡ. Mễ Cốc Công Ty được thành lập đưa gạo từ miền Nam ra, số tiền lời bán được một phần cũng bỏ vào quỹ của các đoàn thể. Sau đó việc thương lượng giữa ông Ứng-Bảo-Toàn và Mễ Cốc Công Ty không đem lại kết quả. Tối đó ông Toàn về tạm trú tại phòng trọ Ty Dụng Cụ rồi sáng hôm sau đi một vòng Thị-xã chụp hình cảnh dân chúng đông đúc chen chúc nhau mua gạo “các”, rồi đem lên Air Việt Nam gửi phi công cầm tay đưa về ông Bộ Trưởng Công Chánh trình lên TH.T Diệm. Khi gạo tới Đà-Nẵng, ông Toàn yêu cầu Tòa Thị-Chính giới thiệu cho một nhà thầu chuyên chở thì ông Châu-Văn-Chỉ, Tổng-Thư-Ký đã giới thiệu ông Nguyễn Thành có môn bài chuyên chở đồ cho USAID. Còn tôi thì ông Toàn giao cho nhiệm vụ:

- Phổ biến tin bán gạo theo giá chính thức 600\$ một tạ cho các công sở và đoàn thể, chứ không bán riêng rẽ cho từng người.

- Thâu tiền, phát biên lai.

- Hằng ngày trước 4 giờ chiều, đem tiền nạp cho Công Thương Ngân Hàng vào trương mục của ông Nguyễn-Văn-Mô, Tổng Thư Ký Bộ Kinh-Tế.

Ông Toàn đích thân đứng ngoài bến tàu nhận gạo và phát gạo cho các công sở hoặc đoàn thể nào có phiếu mua gạo do tôi giới thiệu. Ngoài ra ông Toàn còn trưng dụng xe camion-benne của Công-Chánh và một số toa xe lửa chở gạo đến Quảng Ngãi, Huế, Quảng Trị.

Tổng-số tiền gạo tôi thâu được riêng tại Đà-Nẵng nạp cho Công-Thương Ngân-Hàng là vào khoảng 40 triệu đồng.

Vài tháng sau, một ông tu sĩ Công giáo khác đi qua phà Trà-Khúc, Quảng Ngãi, thấy lính bắt một thuyền Bắc Việt chở gạo, liền vào Sài Gòn trình TH.T Diệm rằng ông Toàn đem gạo bán cho Bắc Việt. Thế là TH.T Diệm ra lệnh mở cuộc điều tra.

Tại Đà-Nẵng, vào một chiều thứ bảy, tôi đang ở nhà thì lính mũ đỏ đến bắt đưa về Ty Hiến Binh khai báo. Tại Ty Hiến Binh tôi trình rõ sự việc và được trả về Ty Dụng Cụ để lấy giấy tờ chứng minh đầy đủ. Đến phòng Dự Thâm ngay chiều hôm đó, tôi trả lời đã thi hành việc bán gạo theo lệnh Bộ Công-Chánh và trình công điện của Bộ ra, nhờ vậy tôi được thả về. Trong thời gian đó, tất cả thương gia nào dính dáng đến vụ mua gạo Bộ Kinh-Tế đều bị bắt điều tra. Riêng ông Toàn thì than thân trách phận hẩm hiu, xem như là bị vắt chanh bỏ vỏ, vì thi hành lệnh thượng cấp mà phải bị tù đầy nhục nhã. Trong một phiên tòa ở Đà-Nẵng, ông Ứng-Bảo-Toàn xin Tòa cho xem cái bao đựng gạo tang chứng mà Công An đã bắt được. Sau khi xem xét, ông Toàn trình Tòa rằng cái bao này không có dấu hiệu gì ở ngoài tức là không phải của Bộ Kinh tế vì bao

gạo nào của Bộ Kinh Tế cũng có chữ EN, tức là Economie Nationale, còn cái bao tang chứng này là của địa phương. Kết quả Tòa xử ông Toàn tử hình, sau được ông Diệm giảm xuống tù chung thân, đày đi Côn Đảo.

Bảy năm sau, nhờ biến cố ngày 1-11-1963, ông Toàn mới được thả ra, trở về đời sống dân sự.

Một số người khác thì bị án tù 1 đến 10 năm tù. Ông chủ hãng tàu chở gạo ngao ngán cho tình đời đã cạo đầu đi tu ở núi Thất-Son, Long Xuyên. Riêng tôi được thoát nạn mặc dù đã dính líu từ đầu, âu cũng là cái may nên tai nạn qua khỏi.

Theo nhận định của tôi trong vụ này, nếu ông Toàn đem gạo ra Đà-Nẵng mà bị địa phương từ chối tiếp nhận thì hãy trở về Sài Gòn trình thượng cấp quyết định, chứ ở lại đương đầu làm chi để rồi mang họa vào mình, ở tù 7 năm cho đến ngày 1-11-63 mới được thả ra. Ngoài ra tại sao Bộ Kinh Tế dùng nhân viên và phương tiện Bộ Công Chánh bán gạo cho dân chúng mà lại không giao cho Nha Kinh Tế Trung Phần và các Ty Kinh Tế địa phương. Lại nữa, nếu nói ông Toàn bán gạo cho Bắc Việt thì chính quyền địa phương gồm đủ công an, cảnh sát làm gì mà để một mình ông Toàn từ Sài Gòn ra có thể tung hoành giữa thanh thiên bạch nhật. Thật là khó hiểu. Tuy nhiên trong một chế độ dân chủ phôi thai, khi mà một đoàn thể công khai đứng sau lưng giựt dây cả ba ngành lập pháp, hành pháp và tư pháp thì chả có gì mà khó hiểu cả.

Vụ án gạo Ứng-Bảo-Toàn được xếp lại từ đó, gây thắc mắc trong dân chúng là tại sao một mình ông Công-Chánh Ứng Bảo Toàn lại có quyền thay thế cả Nha, Bộ Kinh-Tế đem gạo từ miền Nam ra bán tại miền Trung?

Sau vụ án, ông Trương-Văn-Huế, Trưởng Khu đã viết công văn khen ngợi tôi đã chu tất một công việc đa đoan, khó chu toàn./.

